

Grün-Filipičevo priznanje

Prešernovo gledališče Kranj kot organizator Tedna slovenske drame podeljuje priznanje za dosežke v slovenski dramaturgiji v preteklih desetih letih. Grün-Filipičevo priznanje je dobilo ime po dveh pomembnih slovenskih dramaturgih, esejistih, gledaliških teoretikih in utemeljiteljih sodobne institucionalne dramaturgije na Slovenskem, Herbertu Grunu (1925–1961) in Lojzetu Filipiču (1921–1975).

Nagrada se podeljuje od leta 1979, od leta 2003 bienalno. Dobitnika je izbrala ista strokovna žirija kot Grumovo nagrado in nagrado za mladega dramatika.

UTEMELJITEV

Grün-Filipičevo priznanje za leto 2017 podeljujemo
dramaturgu, teatrologu in esejistu

Tomažu Toporišiču.

Tomaž Toporišič je v slovensko gledališče vstopil na začetku devetdesetih let prejšnjega stoletja, ko se je zaposlil v Slovenskem mladinskem gledališču. Tam je najprej štiri leta deloval kot dramaturg, kasneje pa sedem let tudi kot programski direktor. Svoje delovanje v SMG je sklenil lani oktobra kot dramaturg. Bil je pobudnik in soustanovitelj festivala Exodos (1995), prvega mednarodnega festivala sodobnih scenskih umetnosti v samostojni Sloveniji, ki obstaja še dandanes. Prav Exodos je v svojih začetkih s soočenjem gledaliških praks iz različnih okolij omogočil neposredno preverjanje tokov v slovenskem gledališkem prostoru s primerljivimi praksami v tujini. Tako je Tomaž Toporišič dodobra zaznamoval dogajanje v slovenskem gledališču po osamosvojitvi, ko je to iskalo svoj novi *raison d'être*. Bil je dramaturg (v posameznih primerih tudi soavtor besedila) nekaterih prelomnih uprizoritev, ki so doživele velik mednarodni odmev in prejele številne domače in tuje nagrade. Posebej velja izpostaviti naslednje: *Odisej in sin ali Svet in dom* (1990, režija V. Taufer), *Susn* (1993, E. Miler), *Družinski album* (1994, M. Hočevar), *Uganka korajže* (1994, M. Hočevar), *Kralj Ojdip* (1998, T. Janežič), *Učna ura* (2004, V. Taufer), *Zločin in kazen* (2009, D. de Brea), *Preklet naj bo izdajalec svoje domovine!* (2010, O. Frljič), *Razredni sovražnik* (2012, B. Šeparovič), *Pavla nad prepadom* (2013, M. Pograjc), *Glengarry Glen Ross* (2014, V. Taufer), *Kompleks Ristić*

(2015, O. Frljić). Toporišič se podpisuje pod dramaturgijo več kot štiridesetih uprizoritev, pri katerih je sodeloval z vodilnimi slovenskimi in nekaterimi tujimi režiserji. Pri svojem delu je veliko pozornost posvečal ustvarjalnemu in teoretskemu dialogu ne le z režiserji, temveč z vsemi ustvarjalci predstave, posebno skrb pa je namenjal dialogu z igralci, ki so v izpostavljenih projektih ustvarjali prelomne vloge. Slovensko mladinsko gledališče je v času njegovega umetniškega vodenja vzgajalo tudi nove generacije gledalcev, saj je vzdrževalo repertoar raznolikih predstav, hkrati pa se je s programom odzivalo na žgoče teme, ki zadevajo mlade generacije.

Diplomiral, magistriral in doktoriral je na Oddelku za primerjalno književnost in literarno teorijo ljubljanske Filozofske fakultete. Nič čudnega torej, da se tudi profesionalno posveča premišljevanju o odnosu med tekstom in odrom ter o spremembah v dramskem pisanju 20. in v začetku 21. stoletja. Njegova teoretična misel je pri nas uveljavila nekatere osrednje tuje teorije o postdramskem, ne več dramskem oz. rapsodičnem dramskem pisanju, ki so jih napisali Hans-Thies Lehmann, Jean-Pierre Sarrazac in Gerda Poschmann. Pri tem pa ne gre le za predstavitev tujih pogledov, ampak za njihovo uspešno aplikacijo na lastno raziskovanje slovenske in evropske dramatike in gledališča, kar dokazujejo številne analize, objavljene v gledaliških listih, in tri znanstvene monografije: *Med zapeljevanjem in sumničavostjo*, *Ranljivo telo teksta in odra* ter *Levitve drame in gledališča*. Pomembno pa je tudi njegovo mentorsko delo s študenti, ki so pri nastajanju predstav sodelovali kot asistenti dramaturgije, s čimer je prispeval k vzgoji strokovnjakov na tem področju.